

I en fortsättning på temat AKK-specialpedagogik berättar Terry Grahn om ett projekt som hon har bedrivit tillsammans med specialklasslärare Ina Lindroos och assistent Mats Gerkmann i Finland. Resultatet från ett pilotfall pekar mot ökad självständighet och uttrycksförmåga med hjälp av iPod och programvaran Sono Flex, som översätter symboler till tal.

En app i AKK-användarnas tjänst

Terry (Thérèse) Grahn, M.A., beteendevetare, AKK-specialpedagog, MBA(Henley), utbildad i tecken, AKK och oralmotorik.
Twitter AAC_Terry. www.puheoikeus.fi. LinkedIn

Rätt använda har kommunikationsapparna för smarta telefoner och läsplattor minst tre användningsområden: som kommunikationshjälpmedel, som pedagogiskt redskap och som verktyg för AKK-specialpedagogik. Vårt officiella pilotcase har från lanseringsdagen i augusti inneburit en fullträff. Från att tidigare bara ha fått möjlighet att uttrycka enklare önskemål som exempelvis ”mera banan”, har deltagaren redan efter sex veckors bruk av appen hållit sitt första korta föredrag. Detta borde vara vardag för alla icke-talande.

Appen Sono Flex har ett ordförråd på 11 000 ord och uttryck i form av symboler. Man kan kombinera satsbildning via grammatikens ordklasser och via 52 färdiga kontexter. Exempel på kontexter är lunch, stranden och hygien – men du kan lägga till så många kontexter och ord du vill. Vi valde fabriksläget och att knapparna talar medan man bygger meningarna. Det är ett sätt att öva in symbolerna och att underlätta satskonstruktionen.

Ilbruktagningen

”Jag älskar tandläkaren. När får jag komma hit på nytt? var premiärfrasen då appen togs i bruk under ett hett efterlängtat

Deltagaren i projektet, en 13-årig flicka med autism och utvecklingsstörning, håller ett kort, muntligt föredrag om fem artister och musikstycken, med satser hon själv har planerat med hjälp av appen.

tandläkarbesök. Sedan följde caféet och, väggklättringen, vilka fick sina egna kontexter (gröna knappar) även under aktivitetens gång. I brukarvänligheten ligger appens styrka.

Arbetsättet

Utöver fritidsteman har vi lagt in kontexter och begrepp för respektive akademiskt ämne – proaktivt och parallellt med AKK i Lexia. Genom att i förväg lägga in frågor och svarsalternativ, har vi kunnat planera vilka frågor barnet ”räkar” få i klassen, så att det är möjligt att svara. Inte nog med att appen används som

kommunikationsapp, vi har lagt till pedagogiska och AKK-specialpedagogiska arbetssätt till vardagen också.

- För kommunikation används appen självständigt för korta satser, uttryck och nyckelord, samt med förhandsprogrammerade – och självvalda – satser ur den egna Historiken. Vi har gjort en Övningbok för kommunikationsträningen.

- Pedagogiskt orienterar vi tösen i vad som komma skall, både på Lexia och via iPoden. Vid måltiderna i skolan används oftast satser ur Historiken. Behövliga satser görs ad hoc.

- Ur ett AKK-speciapedagogiskt perspektiv är vi steget före undervisningen och förbereder teman, ordförrådet, teckenförrådet, förkortade texter, diktamen och andra bildstödda övningar på både appen och på Lexia innan perioden inleds. Samlingarna med närvarolistor och väderleksrapporter är ersatta med morgonprat kring skolfrågor. Därmed har vi kunnat bredda satsbruket till att omfatta även egna beslut, frågor och önskemål.

Erfarenheter

Den sjätte skolveckan på terminen höll den deltagande flickan sitt livs första, muntliga presentation – som 13-åring. I fjol hade

Intuitivt skrollande, snabb kommunikation och med för stunden skräddarsydd kontext med individualiserade ord och symboler.

hon med den släpbara talsyntesen ”redan” efter 7-8 månader fått säga jag vill ha bröd. I år förberedde hon en kort presentation av fem låtar och artister, presenterade materialet själv via iPoden och agerade ordförande under ”Skivrådet”.

Nu har repertoaren ökat med en berättelse om Egypten, detta alltså som icke-läskunnig, icke-talande person med autism och medelsvår utvecklingsstörning.

Med vårt tänkesätt åstadkommer vi samma antal repetitioner som de läskunniga får, varvid kunskapen befästs. Detta är ämnesstudier och åldersanpassad AKK-specialpedagogik.

Ytterligare stöd har vi i AKK-Lexia och min roll som projektledare, en enkel roll i år tillsammans med specialklassläraren Ina Lindroos och assistenten Mats Gerkman. I skolan tog man appen i bruk från dag ett och efter några trevande försök fanns lunchsatserna på plats, inprogrammerade, dag fem!

Positivt

En full kommunikationsapp finns äntligen på svenska. Bruket av Sono Flex är intuitivt och man programmerar den ad hoc mitt i skeendena. Dessutom är iPoden cool och icke-stigmatiserande. Frågan är nu

när den offentliga sektorn hinner ikapp.

Negativt

Grammatiken saknar symboler. Det är en kritisk svaghet. Det är ohemult att kräva att icke-läskunniga barn skall kunna välja mellan nio verbformer, fyra substantivböjningar, artiklar, komparation, antal med mera, om knapparna har exakt likadana symboler.

Konklusioner

I ett land där 0,4 % av de gravt talhandikappade har tillgång till tolkning av sitt AKK-sätt och där man underlåter att informera om tecken- och kommunikationsträning och om tolktjänsten, kommer appen att vara livsviktig. Familjerna är berättigade till alla stödformerna samtidigt, men blir

ofta utan även all talterapi då det saknas resurser på svenska.

Min erfarenhet är att pedagogerna är mångsidigast avseende AKK-träningen inför livet i stort, och att bristvaran logopeder skulle behövas med fokus på oralmotorik och ljudframställning. Det senaste decenniet har habiliteringen på svenska försämrats radikalt. Det är fel att specialbarnen avkrävs en flerspråkighet i och med att all personal inte använder sig av tecken och AKK.

En kommunikationsapp av typen Sono Flex ger en minskad risk för stämpling som ”beteendestörning” för sådant som inte är psykiatri, utan ett på barnens språkliga nivå alldeles adekvat sätt att reagera på oförrätter, till exempel kommunikationsmissar och andra övergrepp från vår sida.

